

183 και αν. στον στ. 17[φ 85v]. Η τιμή του πήχη υπολογίζεται προς 0,30 F.

στ. 16 «ἐπῆρεν»: ενν. για να το πουλήσει.

στ. 18 Πρόκειται για μετρητά εις χείρας του ενός εκκαθαριστή, επί πλέον εκείνων των στ. 5-8[φ 86r].

στ. 20 «νάχτι καὶ παρὼν»: άμεσα διαθέσιμα μετρητά.

στ. 21 «μισοκαλά»: των οποίων η είσπραξη δεν είναι πολύ βέβαιη (αφορά τα ποσά των στ. 22-24[φ 86r]).

στ. 25-26 Αναγραφές των στ. 5-6[φ 85v], που βεβαιώνονται.

στ. 29-30 Ανείσπρακτη απαίτηση.

1. Είναι το «κομάτι μπεληκόσα» της εγγρ. 183 στ. 17[φ 84v].

185

1770/XII/16

χ. Παλαιολόγη Δημητρίου

978/φφ 86v-87r

σχ. 183-184, 195

Απόφαση οριστική. Διανομή κληρονομίας. Κληρονομικό δικαίωμα της επιβίου συζύγου που συνήψε β' γάμο. Διορισμός επιτρόπων ορφανού. Κληρονομικό δικαίωμα τέκνου στο εξαίρετο. «Τράχωμα»(;).

// || I770 || τῇ I6 Δεκεμβρίου

²/ || Τελ(ει)λώνωντας τὸν ὀπισθεν λογαριασμόν τοῦ μακαρίτη Στάδη ³/ Σημίλι ὅπου τὸν ἐπαράστισαν ὁ κύρ Δημητράκης καὶ κύρ ⁴/ Γεωργίτζας Ἰωάννου Μάρκου, τὸν ὅπῃον στοχαζόμενοι καὶ ἀκρι⁵/βῶς ἐξετάζωντάς τον τὸν εὐρίκαμεν δίκαιον καὶ ὀρθόν ⁶/ ἀπὸ τὸν ὅπῃον ἀπόμ(ει)ναν σήγουρα ἄσπρα νάχτι καὶ σήγουρα ⁷/ βερεσιέδια ἀπὸ ὅλλην τὴν περιουσίαν τοῦ μακαρίτη Στάδη ⁸/ Σημίλη οὖν(γγρικά) F 2846 "82

⁹/ ἤγουν δύο χιλλ(ει)άδες ὀκτακόσσ(ει)α τεσσα:

¹⁰/ράκωντα ἔξ, καὶ ἄσπρα ὀγδοήντα δύο.

¹¹/ || Διλλὰ τὰ ὀπία στοχαζόμενοι, κατὰ τὸν χριστιανι:¹²/κὸν νόμον, διὰ νὰ μ(εί)ν(ουν) καὶ τὰ δυό μέρη ¹³/ ἀναπαυμένα, τόσσον ἢ μητέρα ἀπόχ(ει)ρα ¹⁴/ ὅσσον καὶ τό παιδί ὀνόματι Σημηλάκης ¹⁵/ εὐρέδη εὐλογον καὶ ἐστέρχθη διὰ νὰ γενή ¹⁶/ ἢ μοιρασιά (εἰ)ς 2<> πέρνωντας ὁ καθ'(εἰ)ς ἀπὸ φιορίνια οὖνγγρι:¹⁷/κα – χίλλια τετρακόσσ(ει)α, [[δ]]τά δέ λοιπα, σαρανταἔξι καὶ ὀγ:¹⁸/δοήντα δύο ὅπου περισσεύουν νὰ πληρωθῇ ὁ κύρ Κωνσταντίν(ος) ¹⁹/ Ἀρπάσης καὶ ὁ κύρ Γεωργίτζας Ἰωάννου Μάρκου καὶ τὰ λοιπά νὰ δίδων:²⁰/ται διὰ τὴν ψυχὴν του. (εἶ)ναι νὰ λάβουν ὁ κύρ Κωνσταντίν(ος) F 12"– καὶ ὁ ²¹/ κύρ Γεωργίτζας F 17"–. ἔτι ὡς ὀπισθεν φαίνωνται μένουν

βερεσι.²²/έδια (εἰς) Μπογδανίαν ἀπό τήν ζάχαρην (εἰς) τόν κύρ Δημήτρην²³/ Παυλὴν οὐγγρικά φιορίνια F 477"36 τά όπία εὐγένωντας²⁴/ νὰ τά μοιράζουν πάλιν (εἰς) δύο ἐξῖσου. (εἶ)ναι καί ἕτερα παλαιά²⁵/ βερεσιέδια (εἰς) Μπογδανίαν ἀμφίβολα (εἰς) τήν πληρομήν²⁶/ συμποσοῦνται ἀς(λλανία) 568 π(αράδες) 17 καί αὐτά ἂν εὕγουν νά μοιράζωνται²⁷/ όμοίως. διά ὅλλα αὐτά όποῦ πεύτουν (εἰς) τό μερίδιον τοῦ παιδίου²⁸/ τό ἡῦρεν εὕλογον ἡ κοινότης, διορίζοντας παρακαλεστικῶς²⁹/ ἐπιτρόπους τόν ἐντιμότατον κύριον Μανικάτην Σαφράνος³⁰/ καί τόν κύριον Δημήτριον Ἰωάννου Μάρκου, διά νά τά κοιβερνήσουν³¹/ ὅσον νά φθάση (εἰς) νόμου ἡλικ(εἰ)ας, λογαριαζωντάς τους ὅμως³²/ τὰ χρονικά ἔξοδα τοῦ παιδίου (εἰς) τέλ(ει)ον λογαριασμόν.³³/ διά δέ τά τζαβαλικά καί τά τοῦ σπιτίου τά ὅσα τυχαίνουν τοῦ παιδίου³⁴/ θέλουν γραφθῇ μετά ταῦτα. ὅθεν καί ἀποφασίσθ(ει) καί ἐστέρχθ(ει)³⁵/ τόσον διά τούς ἐπιτρόπους, ὅσον καί διά τήν μοιρασίαν, καί διά τά μέλ.³⁶/ {λωντα} // λωντα γραφθ(εἶ)ναι τά όπία νά γένουν τό όγλυγορώτερον²/ καί ἔστω (εἰς) ἔνδ(ει)ξην καί ἀσφάλ(ει)αν τῶν μεταγενεστέρων.³/ τό δέ μερίδιον όποῦ πεύτ(ει) τῆς μητρῶς Ἑλένης τό ἐπῆρεν⁴/ ὁ κύρ Γιαννάκης Ἰωάννου Μαβρουδῇ δεύτερόστης ἄνδρας μέ τήν⁵/ θέλησίν της.

⁶⁻¹⁰/ Ἰωάννης. τζηγγ(ού) νῦν προεστῶς πρῶ, θωμᾶς βελερᾶς πρῶ, Παλαιολόγης Δημητρί(ου) πρῶ, Κώνσταντήνος Ἀρπασίς πρ, Γεώργιος Ἰωάνν(ου) μάρκ(ου) πρ, κυρήτζης χ(ατζή) τύχ(ου), Μανόλης Κωνσταντίν(ου) πρῶ, Γιανης μαβρωδῇ πρ [χ. Γιαννάκι Ι. Μαβρωδῇ], Γιανακίς Ἰωάν(ου) Μαβρωδῇ μαξη με την συζιγόν μ(ου) ελένα πρ, γεοργίς βελλερας καπετανος.

στ. 11-12 «κατὰ τὸν Χριστιανικὸν νόμον»: Η νομική βάση την οποία επικαλείται το Κριτήριο για να δεμελιώσει τον τρόπο διανομής της κληρονομίας δεν αντιστοιχεί σε καμμία διάταξη του μεταβυζαντινού δικαίου. Η εξ αδιαθέτου, κατ'ισομοιρία με τα τέκνα, κληρονομία της χήρας που συνάπτει δεύτερο γάμο δεν προβλέπεται στη βυζαντινή νομοθεσία ή τις ιδιωτικές συλλογές βυζαντινού και μεταβυζαντινού δικαίου¹. Η ρύθμιση αυτή είναι ένα από τα έδιμα που διαμορφώθηκαν από τους πραματευτές της Κ στην Τρανσυλβανία ή και αλλού, όπου δεν υπήρχε δυνατότητα κτήσης ακινήτου από τους ξένους. Οι πραματευτές, όπως συνάγεται και από τις προηγούμενες και από άλλες εγγραφές (π.χ. αν. εγγρ. 136), λάμβαναν κατά κυριότητα χρήματα ή εμπορεύματα ως παροχή εν όψει του γάμου. Αντί επιστροφής της στη γυναίκα μετά τη λύση του γάμου, αυτή κληρονομούσε τον άνδρα στην α' τάξη εξ αδιαθέτου, κατ'ισομοιρία με τα τέκνα². Η εδιμική αυτή ρύθμιση δικαιολογείται από την ανάγκη άμεσης ρευστότητας των πραματευτών, που να μην υπόκειται στις δεσμεύσεις των ρυθμίσεων της προίκας, ώστε να είναι φερέγγυοι προς τους πιστωτές τους.

στ. 18-19 Πρόκειται είτε για έξοδα είτε για υπηρεσία που προσέφεραν (π.χ. εκποίηση εμπορεύματος, εγγρ. 184, στ. 17-18[φ 86r]).

στ. 28-32 Διορισμός επιτρόπων του ανηλίκου από την Κ αυτεπαγγέλτως, επειδή η μητέρα έχει συνάψει β' γάμο³. Τα έξοδα διατροφής, κλπ. βαρύνουν την περιουσία του. Συνάγεται ότι η μητέρα θα έχει την επιμέλεια, διότι δεν αναφέρεται τίποτε σχετικά.

στ. 33-34 Το τέκνο κληρονομεί το εξάιρετο κατ'ισομοιρία με τη χήρα.

στ. 3-5[φ 87r] Παροχή της χήρας στον β' σύζυγό της, που περιέρχεται κατά κυριότητα στον άνδρα. Δεν χαρακτηρίζεται στα κείμενα με κάποιο όρο (προίκα, δωρεά, κλπ.). Συγχέεται με την περιουσία του συζύγου, χωρίς να έχει η γυναίκα προνόμιο έναντι των πιστωτών του ή να μπορεί να χωρισθεί η παροχή. Προσομοιάζει, στην ουσία, με «τράχωμα», παρ'όλο που δεν χρησιμοποιείται ποτέ ο όρος⁴, γιατί έχει εντελώς διαφορετική λειτουργία: Παρακρατείται μεν από τον άνδρα, αλλά α) προσαυξάνει την κληρονομική μερίδα του τέκνου, σε περίπτωση θανάτου της μητέρας και συνάψεως β' γάμου από τον άνδρα (βλ. εγγρ. 134, στ. 22, και 149, στ. 5-7[φ 70r])· β) τίκτει εξ αδιαθέτου κληρονομικό δικαίωμα της χήρας κατ'ισομοιρία με τα τέκνα, παρά τη σύναψη β' γάμου (βλ. και εγγρ. 131, στ. 16-17).

1. Εννοείται από εκείνες που κυκλοφορούσαν κατά την περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας, όπως το *Σύνταγμα κατά στοιχείον* του Ματθαίου Βλάσταρη, η *Εξάβιβλος* του Κων/νου Αρμενοπούλου, ο *Νομοκάνων* του Μανουήλ Μαλαξού, η *Βακτηρία Αρχιερέων* του ιερομονάχου Ιακώβου, ή άλλες μεταβυζαντινές νομοκανονικές συλλογές. Πρβλ. ενδεικτικά Μαλαξό ΦΛΓ', και Δάφνης Παπαδάτου, «Φιλοτιμίας ἐπιτελεύτιοι» και η περιουσιακή θέση του επιζώντος συζύγου στο βυζαντινό δίκαιο, Θεσσαλονίκη 2008, σσ. 109 επ., για τα περιουσιακά δικαιώματα, γενικά, του/της επιβίου συζύγου κατά τη βυζαντινή περίοδο.
2. Βλ. ΕΚΣ, σσ. 207-208 και τις εκεί παραπομπές. Πρβλ. Ελένης Κύρτση-Νάκου, «Αί περὶ προικοδοσιῶν «νομοθετικάι» ρυθμίσεις βάσει τῶν Κανονικῶν Διατάξεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (1701-1844)», *Ἀρμενόπουλος. Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς Δικηγορικοῦ Συλλόγου Θεσσαλονίκης*, 1 (1980), σσ. 55-78 (ανατύπου).
3. Η μητέρα του Σιμιλάκη Ελένα, σύμφωνα με το δίκαιο των Σαξόνων της Τρανσυλβανίας θα μπορούσε να είναι επίτροπος του γιου της μετά τη σύναψη του β' γάμου, εφ'όσον ο δεύτερος σύζυγος ήταν αποδεδειγμένα «ἄξιος καὶ ἐμπιστός», όπως πράγματι ήταν, βλ. Ι. Αδάμη, *Σαξονικά Στατούτα*, 2.3.10.
4. Βλ. Ελένης Κύρτση-Νάκου, ό.π., σσ. 55-56 (ανατύπου) και σημ. 108· της Ιδίας «Διερεύνηση των δεσμών 'ξενίου', 'τραχώματος', 'νάχτι'», *Ἀφιέρωμα εἰς τὸν Κωνσταντῖνον Βαβουῖσκον*, τ. Α', Θεσσαλονίκη 1989, σσ. 235-251.

